

Maurice

E.M. FORSTER

MAURICE

Vertaald door Theo Kars

Nieuw Amsterdam

De uitgever ontving voor deze uitgave in het kader van schwob.nl
een subsidie van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Eerste druk 1977

Heruitgave 2023

Oorspronkelijke titel *Maurice*

Uit het Engels vertaald door Theo Kars

© 1971 The Trustees of the late E.M. Forster, the provost and Scholars of
King's College, Cambridge, voor de Nederlandstalige rechten vertegen-
woordigd door The Society of Authors, Londen

© 1973 Nederlandse vertaling Athenaeum—Polak & Van Gennep

© 2023 Nieuw Amsterdam, bewerking vertaling Lucie van Rooijen

© 2023 Voorwoord Splinter Chabot

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Dog and Pony

Omslagbeeld: Untitled (Men on beach), undated. From the Nini-Tread-
well Collection © 'Loving' by 5 Continents Editions

Auteursfoto © Getty Images

NUR 302

ISBN 978 90 468 3109 0

www.nieuwamsterdam.nl

Begonnen in 1913 en voltooid in 1914

Opgedragen aan een gelukkiger jaar

Voorwoord

door Splinter Chabot

Dat je deze roman in je handen hebt, is bijzonderder dan je denkt. De schrijver, E.M. Forster, heeft het zelf namelijk nooit als boek in handen gehad. Uit angst voor de maatschappelijke verontwaardiging en uit angst voor de gevolgen van dit verhaal.

Hij schreef het in 1914 en gaf zijn boek de opdracht mee: ‘opgedragen aan een gelukkiger jaar’. Vervolgens liet hij het aan enkele vrienden lezen en stopte het toen ver weg voor de buitenwereld in een kluis.

Decennialang bleef het verstopt voor het grote publiek, net zoals de gevoelens die in dit boek staan beschreven door veel mensen levenslang verborgen moesten blijven. De letters, de zinnen, de hoofdstukken, het verhaal: lange tijd mocht dit alles niet bestaan. Onbereikbaar voor die mensen die het verhaal misschien juist nodig hadden om te lezen, voor wie het boek een knuffel of een spiegel kon zijn, en onbereikbaar voor die mensen die van dit boek juist wat zouden kunnen leren.

De verzachting van de strafwetten heeft Forster niet meer mee mogen maken, althans niet zodanig dat hij zijn *Maurice* zelf uit de duisternis wilde halen. Daarom is deze roman pas ná zijn dood gepubliceerd. Maar sindsdien wordt het gelezen, tot op de dag van vandaag, soms stiekem, soms in het openbaar.

E.M. Forster schreef het boek dus meer dan honderd jaar geleden. En hoewel je dat soms merkt – de standenmaatschap-

pij van die tijd bestaat niet meer, de twee wereldoorlogen moesten nog plaatsvinden, oude gebruiken en voorschriften voor diners zijn grotendeels verdwenen, de manier waarop men reisde is veranderd – er is toch één ding dwars door de tijd heen overeind gebleven. En dat zijn de emoties van schaamte, van verlangen, van verliefdheid en van angst die de hoofdpersoon voelt als hij erachter komt dat hij op mannen valt. De binnenwereld van Maurice, de twijfels die hij heeft, de vernedering en de walging die hij voelt: voor jongeren die vandaag de dag zoekende zijn, zijn de emoties vaak nog precies zo.

Die worsteling met de vlinders in je buik en of dat wel de juiste vlinders zijn en het verlangen ‘normaal’ te willen zijn, die gevoelens zijn onveranderd. Het decor heeft zich door de tijd heen aangepast, de maatschappij is niet meer zoals toen, maar blijkbaar is er toch iets dat kan tijdreizen: de emoties, die kunnen tijdreizen en zitten nog steeds in de hoofden en buiken van jongens, meisjes en jongeren van vandaag de dag. Nog steeds zijn er mensen die gedwongen verstopperkje spelen, terwijl je ze zou gunnen vrij te kunnen rondhuppelen door de wereld. Je gunt ze een hand-in-hand leven. Zoals uiteindelijk Maurice in dit boek vindt.

Want dit boek heeft, juist door de afloop, iets revolutionairs. Forster ging hiermee tegen alle voorgeschreven regels in en dwars door alle hokjes heen. Op meerdere fronten.

Hij speelt immers ook met de standenmaatschappij. Het ene landhuis is in nog slechtere staat dan het andere. Het is moeilijk in de lekkende daken niet de maatschappijkritiek te zien: die gegoede bovenlaag is in dit boek duidelijk in verval. En ook het christendom dat als een korset om de levens van vele mensen heen zit, wordt op de hak genomen.

Je voelt hoe E.M. Forster naar de maatschappij kijkt, een maatschappij die in beweging is, waar de regels die voorschre-

ven wie of wat je was en hoe je leven er vanaf je geboorte uit zou zien, langzaam werden uitgegumd. Inmiddels is die samenleving weg: hij bestaat niet meer. Is opgelost in de tijd. En daardoor weten we dat wat E.M. Forster zag, klopte.

Maar ondanks de kritiek op de maatschappij, is dit boek bovenal een sprookjesachtig liefdesverhaal. En een verhaal waarvan ik denk dat ik het graag had gelezen toen ik zelf nog op de middelbare school zat. Ja. Waarschijnlijk had ik me soms wat door de deftige taal heen moeten worstelen, maar ik weet zeker dat ik het boek op mijn nachtkastje had gelegd. Dat ik, als niemand zou kijken, als ik aan het ganglicht kon zien dat iedereen sliep, het lichtje in mijn kamer had aangedaan. Om nog een keer te lezen hoe Maurice zijn vingers liet verdwalen in het haar van Clive. Hoe je in de donkerte van de nacht iemand kan ontvangen. Hoe je in een boothuis groot geluk kunt vinden. Hoe een hoofd tegen een knie kan steunen, hoe gestoei over kan gaan in een wang die tegen een andere wang wordt gelegd. En ik zou weten: dat wat ik voelde, was niet iets dat verborgen hoefde te zijn, maar iets dat goed is. Dat wat ik voelde was niet vreemd of abnormaal, de jongens in dit boek hebben dezelfde gevoelens en dezelfde verlangens.

Soms kan een boek je minder eenzaam maken. Dit is zo'n boek.

Het werd toen niet gepubliceerd. Gelukkig heb jij het nu in handen en mag het boek overal, bij iedereen (in huis), een veilig thuis vinden.

Geniet van dit boek, wees een beetje lief voor Maurice – hij heeft het al moeilijk genoeg – en geef het boek een mooi plekje in je boekenkast, op de salontafel of op je nachtkastje. En laten we hopen dat er ooit een tijd komt dat de emoties in dit boek emoties uit een ver verleden zijn. Zodat we kunnen zeggen: ook emoties kunnen niet tijdreizen.

Op de liefde, die niet in het duister van de nacht verstopt
hoeft te zijn, maar in het licht mag worden gevierd!

Veel liefs,
Splinter

DEEL 1

I

Eens in het trimester maakte de hele school een wandeling, wat inhield dat zowel de drie leraren als alle jongens eraan deelnamen. Het was meestal een plezierig uitstapje, en iedereen verheugde zich erop, vergat oud zeer en gedroeg zich ongedwongen. Opdat de orde er niet onder zou lijden, vond het kort voor de vakantie plaats, wanneer toegevendheid geen kwaad kan, en eigenlijk leek het dan ook meer op een huiselijk feestje dan op een schooluitstapje, omdat mevrouw Abrahams, de vrouw van de directeur, hen tegen theetijd met enkele vriendinnen placht op te wachten en hen gastvrij en moederlijk onthaalde.

Abrahams was een *preparatory school*-leraar van de oude stempel. Hersen- of spierprestaties lieten hem onverschillig, maar hij zorgde dat zijn jongens goed te eten kregen en zich niet misdroegen. De rest liet hij aan de ouders over, zonder zich af te vragen hoeveel de ouders aan hem overlieten. Onder veel wederzijdse gelukwensen gingen de jongens over naar kostschool om daar, gezond maar met een achterstand, op hun onbeschermden lichamen de eerste klappen van de wereld te krijgen. Onverschilligheid als opvoedkundig beginsel heeft zo haar voordelen, en Abrahams' leerlingen behaalden op den duur redelijke resultaten, werden op hun beurt vader, en stuurden in sommige gevallen hun zoons naar zijn school. Read, de jongste van zijn twee ondergeschikten, was een leraar van hetzelfde soort, alleen dommer, terwijl Ducie, de oudste leraar, als prikkel fungeerde en ervoor zorgde dat de zaak niet

indutte. Men mocht hem niet erg, maar wist dat hij nodig was. Ducie was een kundig man, rechtlijnig maar niet wereldvreemd of blind voor een tegenovergesteld standpunt. Hij was niet geschikt voor ouders en de jongens die traag van begrip waren, maar goed voor de hoogste klas, en door zijn aanpak had hij enkele leerlingen zelfs een beurs bezorgd. Ook was hij geen slecht organisator. Hoewel Abrahams het deed voorkomen alsof hij zelf de teugels vasthield en meer op Read was gesteld, liet hij in werkelijkheid Ducie de vrije hand en ging ten slotte een compagnonschap met hem aan.

Ducie had altijd wel iets in de zin. Ditmaal betrof het Hall, een van de oudere jongens die naar kostschool zouden gaan. Hij wilde tijdens het uitstapje een 'diepgaand gesprek' met Hall voeren. Zijn collega's hadden er bezwaar tegen, omdat zij hierdoor meer te doen zouden hebben, en de directeur wees hem erop dat hij al met Hall had gesproken en de jongen er waarschijnlijk de voorkeur aan zou geven zijn laatste wandeling met zijn schoolkameraden te maken. Dit was aannemelijk, maar als Ducie een goede daad te verrichten had, was hij onstuitbaar. Hij glimlachte en zweeg. Read wist waarop het 'diepgaande gesprek' neerkwam, omdat zij eens beroepshalve een zeker onderwerp hadden aangesneden in de tijd dat zij elkaar pas kenden. Read was het niet met hem eens geweest. 'Glad ijs,' had hij gezegd. De directeur was hiervan onkundig en zou er ook nooit iets over hebben willen weten. Omdat hij van zijn leerlingen scheidde als zij veertien waren, vergat hij dat zij zich tot mannen hadden ontwikkeld. Voor hem waren ze een klein, maar afgerond mensensoort, als Nieuw-Guinese pygmeëën, 'zijn jongens'. En ze waren nog makkelijker te begrijpen dan pygmeëën, omdat zij nooit trouwden en zelden stierven. Ongehuwd en onsterfelijk trok de lange stoet aan hem voorbij, in omvang variërend van vijftientig tot veertig. 'Het nut van boeken over opvoedkunde ontgaat mij. Er waren al jongens voordat de op-

voedkunde werd uitgevonden.' Ducie glimlachte dan, omdat hij een overtuigd aanhanger van de evolutieleer was.

En dan de jongens.

'Meneer, mag ik uw hand vasthouden... Meneer, u had beloofd dat... De handen van meneer Abrahams zijn bezet en die van meneer Read zijn allemaal... O, meneer, hoort u dat? Hij denkt dat meneer Read drie handen heeft! Niet waar, ik zei "vingers". Scheefoog! Scheefoog!'

'Als jullie uitgepraat zijn...'

'Meneer!'

'Ik ga met Hall alleen een wandeling maken.'

Er klonken teleurgestelde kreten. De andere leraren zagen in dat er niets aan te doen viel. Zij riepen de jongens terug en leidden hen in een geordende rij langs de rotswand naar de heuvels. Met een triomfantelijke sprong nam Hall zijn plaats aan Ducies zijde in. Hij voelde zich te groot om diens hand te grijpen. Hall was een weldoorvoede, knappe jongen die niets opvallends bezat. Hierin leek hij op zijn vader, die vijfentwintig jaar eerder in de stoet voorbij was gekomen, naar een kostschool was verdwenen, was getrouwd, een zoon en twee dochters had verwekt en onlangs aan een longontsteking was overleden. Hall sr. was een goed, maar verre van energiek lid van de maatschappij geweest. Voorafgaand aan de wandeling had Ducie de nodige inlichtingen over hem ingewonnen.

'Zo, Hall, je denkt nu vast dat je een zedenpreek van mij krijgt, hè?'

'Dat weet ik niet, meneer... Ik heb er al een van meneer Abrahams gehad, samen met *Those Holy Fields*. Van mevrouw Abrahams heb ik manchetknopen gekregen. Van de jongens heb ik een serie postzegels uit Guatemala gekregen ter waarde van bijna twee dollar. Kijk eens, meneer! Dit is die met de papegaai op een zuil erop.'

‘Prachtig, heel mooi! Wat zei meneer Abrahams? Dat je een goddeloze nietsnut was, zeker.’

De jongen lachte. Hij begreep Ducie niet, maar wist dat deze een grapje wilde maken. Hij voelde zich op zijn gemak omdat het zijn laatste schooldag was en hij geen problemen kon krijgen, zelfs niet als hij iets verkeerd deed. Bovendien had meneer Abrahams officieel verklaard dat hij een succes was. ‘Wij zijn trots op hem; hij zal ons tot eer strekken op Sunnington.’ Hij had het begin gezien van een brief aan zijn moeder. En de jongens hadden hem overladen met cadeaus en hem dapper genoemd. Een grote vergissing – hij was niet dapper, hij was bang in het donker. Maar dat wist niemand.

‘En wat heeft meneer Abrahams nou gezegd?’ vroeg Ducie opnieuw toen zij bij het strand aankwamen. Een lang gesprek dreigde, en de jongen verlangde er meer naar op de rots bij zijn vrienden te zijn, maar hij wist dat wensen zinloos is als een jongen een volwassene tegenover zich heeft.

‘Meneer Abrahams zei dat ik een voorbeeld moest nemen aan mijn vader, meneer.’

‘En wat nog meer?’

‘Dat ik nooit iets mag doen waarvoor ik me zou schamen als mijn moeder het zag. Zo kun je nooit op het verkeerde pad raken, en op kostschool zal het heel anders zijn dan hier.’

‘Heeft meneer Abrahams verteld in welke zin?’

‘Dat je allerlei moeilijkheden krijgt, meer in het leven staat.’

‘Heeft hij verteld hoe het echte leven is?’

‘Nee.’

‘Heb je hem ernaar gevraagd?’

‘Nee, meneer.’

‘Dat was niet bijster slim van je, Hall. Als je iets niet begrijpt, moet je het uitzoeken. Meneer Abrahams en ik zijn er om antwoord op jouw vragen te geven. Hoe stel jij je het echte leven voor, het leven van volwassenen?’

‘Dat weet ik niet. Ik ben nog een jongen,’ zei hij in alle ernst. ‘Zijn ze erg onbetrouwbaar, meneer?’

Glimlachend vroeg Ducie hem welke voorbeelden van onbetrouwbaar gedrag hij had gezien. Hij antwoordde dat grote mensen vast niet onvriendelijk tegen jongens waren, maar bedrogen zij elkaar niet altijd? Hij vergat de manieren die hij op school had geleerd en begon als een kind te spreken, vrijuit en vermakelijk. Ducie ging in het zand liggen om naar zijn gebabbel te luisteren, stak zijn pijp op en staarde naar de lucht. De kleine badplaats waar zij woonden, lag nu ver achter hen; de andere scholieren lagen ver op hen voor. Het was een grijze, windstille dag, waarop er weinig verschil was tussen wolken en zon.

‘Je woont meen ik bij je moeder, hè?’ onderbrak hij de jongen, toen hij zag dat deze zich op zijn gemak voelde.

‘Ja, meneer.’

‘Heb je oudere broers?’

‘Nee, meneer... alleen Ada en Kitty.’

‘Of ooms?’

‘Nee.’

‘Dus je kent niet veel mannen?’

‘Moeder heeft een koetsier in dienst en George voor de tuin, maar u bedoelt natuurlijk mannen van standing. Moeder heeft drie meisjes in dienst voor huishoudelijk werk, maar die zijn nog te lui om Ada’s kousen te stoppen. Ada is mijn oudste zusje, maar jonger dan ik.’

‘Hoe oud ben jij?’

‘Veertien jaar en acht maanden.’

‘Zo, zo, je bent dus een onwetende ziel.’ Ze lachten. Na een korte stilte zei hij: ‘Toen ik zo oud was als jij, heeft mijn vader me iets verteld wat erg nuttig bleek te zijn en mij veel heeft geholpen.’ Dit was niet waar: zijn vader had hem nooit iets verteld. Hij had echter een aanloop nodig voor wat hij wilde zeggen.

‘Ja, meneer?’

‘Zal ik je vertellen wat hij zei?’

‘Ja, graag, meneer.’

‘Ik ga nu enkele ogenblikken met je praten alsof ik je vader ben, Maurice! En ik zal je bij je echte naam noemen.’ Vervolgens sneed hij op eenvoudige en vriendelijke toon het raadsel van de seksualiteit aan. Hij sprak over de man en de vrouw, die door God in den beginne waren geschapen om de aarde te bevolken, en over de periode waarin de man en de vrouw tot rijpheid komen. ‘Je bent nu bezig een man te worden, Maurice; dat is de reden waarom ik hierover met je spreek. Dit is niet iets wat je moeder je kan vertellen, en je moet je er tegenover haar of een andere dame niet over uitlaten, en als jongens op je nieuwe school erover beginnen, zeg dan gewoon dat zij hun mond moeten houden en dat je op de hoogte bent. Heb je hier weleens eerder over horen spreken?’

‘Nee, meneer.’

‘Helemaal nooit?’

‘Nee, meneer.’

Nog steeds pijprokend stond Ducie op, koos een glad stuk zand en maakte daar met zijn wandelstok enkele tekeningen in. ‘Dit zal de zaak vereenvoudigen,’ zei hij tegen de jongen, die lijdzaam toekeek: de kwestie had geen betrekking op zijn ervaringen. Hij schonk uiteraard wel aandacht aan wat Ducie zei, omdat hij de enige leerling in deze klas was en wist dat het een ernstig onderwerp was, dat verband hield met zijn eigen lichaam. Zelf kon hij dit verband echter niet leggen; het viel uiteen zodra Ducie het samenvoegde, als een onmogelijke som. Zijn pogingen het te begrijpen, waren tevergeefs. Zijn sluimerende brein weigerde te ontwaken. Hij was geslachtsrijp, maar zijn begripsvermogen had zich nog niet volledig ontwikkeld, en zijn manbaarheid besloot hem, zoals dit ook hoort te gebeuren: in een droomtoestand. Het heeft geen zin deze droomtoestand

te verstoren, en evenmin een jongen er een beschrijving van te geven, hoe wetenschappelijk en begripvol dit ook mag gebeuren. Hij knikt, zinkt terug in zijn lethargie en ontwaakt daaruit vanzelf wanneer de tijd daar rijp voor is.

Ducie, ter zake kundig of niet, was een meelevend man. Hij voelde zelfs te veel medeleven; hij kende Maurice de gevoelens toe van een volwassene, en besepte niet dat de jongen óf niets van de zaak begreep, óf volledig overdonderd moest zijn. ‘Deze hele kwestie is ietwat pijnlijk,’ zei hij, ‘maar een mens moet nu eenmaal over die drempel heen en er moet niet geheimzinnig over worden gedaan. Daarna komen de grote dingen... de liefde, het leven.’ Hij sprak moeiteloos, omdat hij eerder op deze wijze met jongens had gesproken, en hij wist wat voor vraag zij zouden stellen. Maurice stelde die vraag niet, hij zei alleen: ‘Ja, ja, ik begrijp het, ja, ja,’ en Ducie was eerst bang dat hij het niet begreep. Hij ondervroeg hem. De antwoorden waren bevredigend. De jongen had een uitstekend geheugen en – zo merkwaardig is de menselijke geest nu eenmaal – gaf zelfs blijk van geveinsd begrip, een flauwe weerkaatsing van de lichtende gloed waarmee de man sprak. Na verloop van tijd stelde hij enkele vragen over seksualiteit, en deze waren zinnig. Ducie was hier zeer mee ingenomen. ‘Goed zo,’ zei hij, ‘nu is er geen enkele reden om hier ooit problemen of moeilijkheden van te ondervinden.’

Toen restten nog de liefde en het leven, en hij ging hierop in terwijl zij verder wandelden langs de kleurloze zee. Hij sprak over de ideale man: rein en meester van zijn driften. Hij schetste een beeld van de majesteit van de vrouw. Daar hij voorbereidingen aan het treffen was om zelf te trouwen, werd hij menselijker; zijn ogen kregen meer kleur achter zijn sterke brillenglazen en een blos kwam op zijn wangen. Een hoogstaande vrouw liefhebben, haar beschermen en dienen: dat was, zo zei hij tegen de jongen, de kroon op een leven. ‘Je kunt

dit nu niet begrijpen, maar die dag zal aanbreken, en wanneer je het zult begrijpen, denk dan terug aan de oude leraar die je de richting wees. Alles hangt met elkaar samen – alles – en de schepping zit werkelijk prachtig in elkaar. Man en vrouw! O, het is zoiets moois!

‘Ik denk niet dat ik ooit zal trouwen,’ merkte Maurice op.

‘Vandaag over tien jaar... nodig ik jou en je vrouw uit om bij mij en mijn vrouw te komen eten. Voel je daar iets voor?’

‘O, meneer!’ Hij glimlachte van genoegen.

‘Afgesproken dan.’ Het was in elk geval een geschikt grapje als besluit. Maurice voelde zich geveleid en begon te mijmeren over het huwelijk. Terwijl hun gesprek een ontspannener wending nam, bleef Ducie echter staan, met een hand op zijn wang alsof al zijn tanden pijn deden. Hij draaide zich om en keek naar de lange zandstrook achter hen.

‘Ik heb die ellendige tekeningen helemaal niet uitgewist,’ zei hij langzaam.

Aan het andere einde van de baai liepen enkele mensen achter hen, eveneens langs de rand van de zee. Hun tocht zou hen precies langs de plaats voeren waar Ducie zijn seksuele afbeeldingen had getekend – en in het gezelschap bevond zich een dame. Zwetend van angst holde hij terug.

‘Meneer, het kan toch geen kwaad?’ riep Maurice. ‘De zee spoelt er nu toch overheen?’

‘Allemachtig, ja... Godzijdank... het wordt vloed.’

En plotseling, gedurende een kort ogenblik, voelde de jongen verachting voor hem. Leugenaar, dacht hij. Leugenaar, lafaard, hij heeft mij helemaal niets verteld... Toen viel de duisternis weer in, de duisternis die zo oud is als de wereld zelf, maar niet eeuwig duurt en wijkt voor zijn eigen pijnlijke dageraad.